



**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Prolegomena sex, & duos priores libros De Necessitate Divinæ
Gratiæ Ad Honesta Opera

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1620

Cap. IV. Vtrum voluntas exposita cum omnibus prærequisitis ex parte
intellectus ad libere volendum possit à Deo ita moueri, vt ex necessitate,
& non libere velit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94086)

CAPVT IV.

*Virum voluntas exposta cum omnibus praequisi-
tis ex parte intellectus ad libere volendum pos-
sit à Deo ita moueri, vt ex necessitate,
& non libere velit.*

7. *Questionis declaratio.* **H**uius questionis resolutio ad declarandam am-
plius rationem libertatis, & ad explicandam po-
tētia concordiam libertatis cum motionibus gratiae
multum conferre potest, & ideo illam hoc loco prae-
mittere visum est. Loquor de voluntate habente ex
parte intellectus actu propositum obiectum eo mo-
do, quo ad libere volendum necessarius sit, & ex natu-
ra rei sufficiat. Nam si intellectus perturbetur, aut
subito, & sine sufficienti iudicio, ac deliberatione ra-
piatur, non est dubium, quin voluntas possit ex ne-
cessitate, sine libertate moueri non solum miraculo-
se, aut per gratiam, sed etiam ex interno impetu, vt
in moribus primo primis iuxta communem doctri-
nam contingit. Deinde necesse est, vt per integrum
intellectus iudicium proponatur obiectum de se in-
differēs, id est, quod nec repraesentetur clare, vt sum-
mum bonum homini simpliciter necessarium, neq;
etiam vt bonum, quod ad finem actu intentum sim-
pliciter necessarium sit. Et per hoc excluditur tam
absoluta necessitas ab intrinseco, quae potest esse in
actu voluntatis circa summum bonum clare visum,
quam necessitas ex suppositione, quae potest esse in
volitione medijs necessarijs ex intentione finis, quam-
uis haec non sit absoluta necessitas, nisi etiam inten-
tio finis absolute necessaria sit. Denique per hoc ex-
cluditur omnis necessitas, quae ab intrinseco ex natu-
ra illius provenit. Vnde questio solum est de necessi-
tate ab extrinseco, id est, an instante tali iudicio ratio-
nis, quo voluntas libere ex se moueretur, fieri possit,
vt ab aliquo agente extrinseco in tale obiectum sic
propositum ita impellatur, vt non libere sed necessa-
rio illud amet, vel aueretur. Et quoniam de fide cer-
tum est nullam causam creatam spirituales, vel coe-
lestem habere hanc vim in voluntatem, de solo Deo
questio tractatur.

2. *Duplicem necessitatem.* Distinguenda praeterea est necessitas à coactione,
nam, vt supra dixi, coactio addit ultra necessitatem,
quod sit motus contra internum appetitum vitalem,
& quia sub hac ratione repugnat actui voluntatis,
cum intrinsece, & per se voluntarius sit, ideo com-
muniter docent Theologi non posse voluntatem ad
actus elictos cogi: nam eo ipso, quod illos elicit, vo-
luntarij simpliciter sunt, quia non potest velle, quin
velit, nec potest nolle, quin implicite velit nolle. De-
nique distinguenda est necessitas quoad exercitium
à necessitate quoad specificationem: nam de hac po-
steriori nulla est questio, quia facile potest Deus ne-
cessitare voluntatem quoad specificationem, negan-
do concursum ad omnem aliam speciem actus prae-
ter vnā: sicut etiam dici potest necessitare volun-
tatem quoad indiuiduationem, non offerendo con-
cursum, nisi ad vnum indiuiduum. Et ratio est, quia
hac posteriori necessitas non est absolute agendi, aut
volendi, sed conditionata agendi hoc, si voluntas a-
gere velit, vnde absolute est necessitas non agendi a-
liquos actus, quae facile potest esse in voluntate crea-
ta ex voluntate diuina, non solum quoad has, vel il-
las species actuum, sed etiam absolute ad omnes, quia
potest Deus negare voluntati concursum ad omnem
actum, & tunc ex necessitate nullum elicit, sicut i-
gnis ex necessitate non calefacit, Deo negante suum
concursum. Eodem ergo modo potest Deus, negan-
do voluntati concursum ad alias species actuum, co-
arctare illam, vt solum in vna specie possit elicere a-
ctum, si velit, & hoc est necessitare illam quoad spe-

cificationem: quæstio ergo nostra est de necessitate
quoad exercitium.

3. *Opinia.* Prima opinio negat, posse Deum necessitare vo-
luntatem, instante iudicio rationis, quo ita propona-
tur obiectum, vt voluntas sibi relicta illud amare,
vel non amare, aut etiam odisse potuisset. Hanc sen-
tentiam intendit Bannez prima parte, quæst. 19. arti-
cul. 10. dub. primo in fine §. Sed dices. Nam, licet illam
sub dictis specialibus verbis non tradat, comprehen-
dit sub generalibus, quibus ex eo, quod libertas vo-
luntatis oritur ex indifferentia iudicij rationis, sic in-
fert. Ex prædictis colligimus corollaria. Primum est: Quoties-
cunque actus voluntatis oritur ex prædicta radice iudicij, sem-
per erit liber. Vnde rursus colligo. Quidquid antecesserit, vel com-
mitabitur, vel superuenierit ad actum voluntatis, si non tollat
iudicium illud medijs circa finem, non destruet libertatem ope-
rationis. Vbi nihil excipit, etiam si hæc à Deo proue-
niant, imo statim expresse ita rem explicat, & ex illo
principio dissoluendas putat omnes difficultates,
quæ in concordia libertatis nostræ cum prouidentia
& gratia diuina concurrere solent. Et hanc doctrinā
sequutus est Cumelius in eodem artic. 10. in appen-
dice de libero arbitrio, conclusionē secundā, & P. Al-
uarez disputat. 126. concl. 5. expresse declarat, Deū
non posse necessitare inferre voluntati, instante iu-
dicio rationis de se indifferēte, eandem sententiā
tradere videtur P. Vazquez prima parte disp. 97. ca-
pit. 8. & alibi sæpe: excipit tamen voluntatem hu-
manæ naturæ hypostaticè vnitæ Deo, & ex diuerso
fundamento procedit, vt videbimus.

4. Priores ergo auctores concedunt posse Deū, stan-
te iudicio mentis ex se indifferēte, ita praeuocare
voluntatem, & efficaciter ad vnā partem determi-
nare, vt illa non possit resistere, nihilominus tamen
dicunt, non necessitare illam necessitate contrariā
libertati, ac proinde non posse illam necessitare: quia
si posset, posset maxime illo modo: sed illo modo nō
necessitat: ergo. Minor probatur primo, quia non ob-
stante illa motionē, actus elicitur à voluntate cum
indifferentia rationis, & iudicij: sed in hoc saluatur
definitio libertatis, ergo ille actus libere fit. Secundo
probatur idem, quia libertatem actus non excludit
nisi necessitas absoluta: sed illa necessitas non est ab-
soluta, & simpliciter, sed tantum secundum quid, &
ex suppositione: ergo non repugnat libertati. Tertio,
obiectum voluntatis est bonum cognitum: ergo im-
possibile est, voluntatem ex absoluta necessitate a-
mare obiectum non cognitum, vt necessarium bonū
ex necessitate amandum: ergo quamdiu iudicium
intellectus proponit obiectum, vt bonum indifferēs,
impossibile est, quod voluntas medio illo iudicio tē-
dat in illud obiectum ex necessitate absoluta, & non
libere. Quarto. Voluntas cogi non potest ex sententiā
omnium Theologorum, sed si necessitaretur, coge-
retur: ergo nec necessitari potest. Probatur minor,
quia illud cogitur, quod contra inditam sibi naturā,
& conditionem mouetur: sed si voluntas necessita-
retur circa tale obiectum sic cognitum, moueretur
contra insitam sibi naturam, & conditionem, vt
constat, quia indita natura voluntatis est cum indif-
ferentia, & dominio moueri circa tale obiectum: ergo.
Maior patet, quia quod est contra inditam pro-
prietatem naturæ, est etiam contra inclinationem
internam, ac proinde est violentum, seu coactum.
Quinto argumentari solent, quia non potest Deus
facere, vt potentia non libera ex natura sua libere per
miraculum operetur, ergo nec potest facere, vt po-
tentia natura sua libera necessario operetur: videtur
enim eadem ratio, & proportio.

5. Possumus in confirmationem huius sententiæ af-
ferre Augustinum libr. 3. de Lib. arb. cap. 3. vbi inter
necessitatem, & voluntatem ita distinguit, vt neget
fieri voluntatem, quod sit necessitate. Si enim (inquit)
necesse est, vt velit vnde vult, cum voluntas non erit. Et in-
fra, voluntas igitur nostra nec voluntas esset, nisi esset in
nostra

*Vazquez 12
p. d. 68 c. 5.
disp. 97. c. 2.
n. 8. disp. 98.
c. 5. n. 31.*

Confirmatur 1.

nost a potestate, porro quia est in potestate, libera est nobis. Et infra Nec voluntas esse poterit, si in potestate non erit, ergo & potestatis est prædictus. Simili modo Bernardus lib. de Grat. & liber arbit. à principio loquens de consensu voluntatis ait, Non cogitur, non extorquetur. Est quippe voluntas, non necessitatus. Et hoc ita esse verum, ut aliud repugnet, indicat, dum subdit. Alioquin si compelli valet inuitus, violentus est, non voluntarius, ubi autem voluntas non est, nec consensus. Non enim est consensus nisi voluntarius, ubi ergo consensus, ibi voluntas, ubi autem voluntas, ibi libertas, sentit ergo repugnare esse voluntatis consensum, & esse necessarium. Denique allegatur D. Thomas in 1. 2. q. 17. art. 1. ad 2. & 1. p. qu. 83. articulo 1. quia his locis docet, ideo voluntatem liberè moueri, quia ratio potest diuersas conceptiones boni, & mali habere, & de obiecto cum indifferentia quadam iudicare. Ergo sentit: stante hac indifferentia iudicij, non posse actum voluntatis esse necessarium.

6. *a. Opin.* At vero altera sententia P. Vazquez in hoc fundari videtur, quod voluntas habens præsens obiectum indifferens, & ut tale iudicatum, non potest ab extrinseco ita determinari ad vnum, ut resistere non possit, & influxum suum cohibere. Hoc autem fundamentum non inuenio ibi probatum, sed suppositum. Nam ex eo quod voluntas nostra necessitari non potest in via ab obiecto, quamdiu usus rationis sine perturbatione manet, iuxta doctrinam Diui Thom. prima secundæ quæstione 10. art. 2. inferri immediate ille auctor, stante illo iudicio, non posse libertatem voluntatis impediri, quæ illatio nulla est, nisi supponatur tale impedimentum non posse ab extrinseca causa provenire. Videtur autem Vazquez hoc fundamentum supponere ex his, quæ contra Gregorium dixerat disputat. 88. cap. 5. Ibi autem non inuenio probatum, esse impossibile omnem modum necessitandi voluntatem circa tale obiectum, sed solum de facto non dari motionem prædeterminantem, quia si daretur, læderet libertatem, quod longe diuersum est.

7. Posset autem suaderi hæc sententia isto modo, quia nulla præuia motio ex parte Dei intelligi potest, quæ talem necessitatem inferat voluntati. Aut enim illa motio esset res distincta ab ipsomet actu quem voluntas elicit, vel esset ipsemet actus secundum aliquam rationem spectatus: neutrum dici potest: ergo. Minor quoad priorem partem probatur, quia illa motio facta à solo Deo non potest esse nisi productio alicuius qualitatis, quæ insit voluntati per modum actus primi, quia cum ab illa non fiat, non potest esse actus secundus: sed talis qualitas non potest necessitare voluntatem ad actum secundum: tum quia non tollit dominium eius, nec minuit potentiam agendi, & non agendi, tum etiam, quia hac ratione habitus insiti, quantumvis perfecti non possunt necessitatem inferre voluntati circa obiecta indifferentia, seu non simpliciter necessaria: ergo illo modo non potest voluntas necessitari à Deo. Altera item pars probatur, quia in ipso actu voluntatis siue libero, siue necessitatio nulla ratio considerari potest, quæ à solo Deo fiat, ut nunc suppono: ergo talis motio, ut est à Deo, non est antecedens, sed concomitans, quia simul fit à voluntate: ergo semper ex hac parte est subiecta dominio voluntatis, quia semper est potens dare, vel non dare suum influxum.

8. Verumtamen quidquid sit de huius sententiæ veritate, non video, cur excipiat voluntatem creatam unitam hypostaticè diuinæ personæ. Primò, quia si ratio facta est alicuius momenti, eodem modo procedit in voluntate Christi, quia, non obstante hypostatica vnione, in intellectu Christi præsentatur obiectum amabile, quale ipsum est, & ideo si non est necessarium iudicatur indifferens, sine vlla mentis perturbatione, vel deceptione, aut inconsideratione: ergo voluntas etiam tendit in illud liberè, quantum est in se, nec potest necessitari, vel per motionem distin-

ctam ab actu, vel quæ sit idem cum illo, propter eandem rationem factas, quæ eodem modo applicari possunt. Secundo quia vnio hypostatica per se ipsam formaliter non est principium actuum, aut motuum voluntatis, ut nunc tanquam certum suppono: ergo non potest necessitare voluntatem per se ipsam: ergo si necessitat, oportet, ut id faciat per aliquam mutationem factam in voluntate, ergo in illa etiam voluntate habet locum dilemma factum, vel si in illa non est efficax, neque in alijs erit. Vnde accedit tertio, quod nullum donum creatum potest tribui naturæ unitæ hypostaticè Verbo, quod non possit tribui naturæ creatæ in propria persona existenti, neque actio vlla, vel modus physicus operandi potest communicari naturæ assumptæ, qui non possit puris hominibus communicari, quia personalitas diuina communicata naturæ creatæ, licet illam sanctificet, & deificet quoad dignitatem personalem, & substantialem, non dat capacitatem, vel potestatem physice operandi, sed moraliter dignificat actiones: at vero modus operandi voluntatis libere, vel necessario, est modus physicus, & realis: ergo si voluntas unita est capax necessaria operationis, non obstante indifferentia obiecti, etiam voluntas non unita illius erit capax: vel è contrario si in nostris voluntatibus id reperitur impossibile, non est, cur hypostaticam vnionem excipiamus. Itaque de priori opinione quid sentiam breuiter in hoc capite explicabo, de posteriori autem in sequenti dicam.

Dico ergo Deum posse ita mouere voluntatem, 9. *Vera sententia* stante integro iudicio rationis de obiecto ex se indifferente, seu non necessario, ut motu non libero, sed simpliciter necessario in illud feratur. Hanc assertionem expresse docuit Diuus Thomas quæstione 22. de Veritat. articulo 8. ubi in principio corporis dicit, posse Deum necessitare voluntatem, non cogere. Et alijs locis solum negat posse Deum cogere voluntatem, & sine alia limitatione adiungit posse illam immutare, & ab vno bono ad alium actum transmutare, prout voluerit, ut patet ex 1. 2. quæstione 6. articulo 4. ad 1. Et sub illis verbis comprehendendi potestatem necessitandi voluntatem sine coactione exponit Conradus in eadem 1. 2. quæstione 80. articulo 3. ad 1. allegando priorem locum, & tanquam manifestum id supponit Capreolus 1. distinction. 45. ad 1. contra quintam conclusionem. Et hoc modo loquuntur multi ex scholasticis antiquis in 2. distin. 25. Expresse vero id tradit Gabriel ar. 3. dub. 1. conclus. 4. & Palacii disputat. vnic. dub. vlt. Osham quæstione 19. ad 2. Hi vero auctores in hoc fundantur, quod potest Deus solus efficere actum volendi in voluntate, quo ipsa velit necessario, etiam si ipsum non elicit. Quod fundamentum nos non admittimus, nunc vero necessarium non est de illo disputare. Vnde sine illo fundamento tenet eandem sententiam Marfil. in 2. quæ. 16. artic. 5. dub. penultim. conclus. 9. & 10. Scotus in 4. distinct. 49. qu. 6. §. Dico ergo, Almain. tractat. 1. Moral. capit. 2. Eandem opinionem tenet Sor. libr. 1. de Natur. & grat. cap. 16. Medina 1. 2. quæst. 6. artic. 4. conclus. 1. Valent. disput. 2. qu. 1. punct. 3. ad 2. & qu. 5. punct. 4. & optime Bellarm. lib. 4. de Grat. & libero arbitrio, cap. 11. §. Tercio est obseruandum: latius capit. 14. in impugnatione tertiæ sententiæ, ubi expresse sententiam Bannez refert, & confutat illo innominato. Denique eandem sententiam sequitur dicens esse communem Theologorum Cumel. in opusculis tom. 3. discurs. 2. assertio. 4. quamuis enim ibi duos modos inuoluat huius necessitatis, scilicet, ex parte potentæ, vel obiecti, utrumque tamen suis rationibus probat, licet non satis consequenter loquatur, ut ex alio loco allegato constat. Eandem sententiam tenet Cabrera 3. p. q. 18. art. 4. disp. 1. in principio, ubi præter morem doctrinam nostram approbat, quam vero constanter in cæteris loquatur, postea videbimus, & idem tenet Alexand. Pefanti. 1. p. qu. 19.

qui. 19. art. 8. disp. 1. ubi contrariam sententiam dicit esse contra omnes Theologos.

Secundo possumus assertionem hanc ex Patribus hoc modo confirmare: nam haeretici, qui dixerunt Deum non solum posse, sed etiam semper necessitare voluntatem hominis in omnibus volitionibus suis, non negabant habere hominem iudicium rationis, quo cognoscat, & discernat bonitatem vniuscuiusque obiecti, & an sit necessarium, necne, siue in ratione medijs. Neque etiam dicebant Deum necessitare voluntatem auferendo illud iudicium, aut intellectum hominis perturbando, sed solum sua voluntate, vel praesentia ita promouendo voluntatem, ut illam necessarii faciat operari, ut constat tam ex antiquis erroribus Manichaei, & Abailardi, quam ex nouis Caluini, Lutheri, &c. At verò si, stante iudicio rationis integro, non posset voluntas necessitari per quamcunque motionem, vel efficientiam Dei in ipsam, facillimum fuisset Patribus, & Catholicis impugnantiis eos redarguere, eo quod per ipsam motionem extrinsecam dicerent voluntatem necessitari, cum ea non obstante ex iudicio rationis de se indifferenter operetur, quod ad libertatem sufficit. At Patres nunquam ita respondent, vel impugnant errores illos, sed supponunt potius necessitandam fore voluntatem per talem motionem, si daretur, non obstante iudicio rationis. Et ideo negant dari talem motionem necessitantem, non quia impossibilis sit, sed quia Deus sapienti sua prouidentia ita gubernat, ut talem motionem (vique de lege ordinaria) illi non imprimat.

Atque hoc modo colligitur assertio ex Concilio Tridentino, & Sen. definitibus contra Caluinum, qui praedicto modo errauit, & tamen Concilium Tridentinum sess. 6. c. 5. & canon. 4. hunc errorem damnat, non quia ille modus necessitandi sit impossibilis, sed quia haereticus ille asseruit de facto voluntates nostras ita semper moueri, & operari. Et ideo Concilium ad contradicendum illi errori, praeter iudicium rationis, requirit usum libertatis, ut talis motio necessitans in voluntate non praecedat, & hoc est, quod ait. Ita ut tangente Deo cor hominis, prout distenter, si velis, & illam inspirationem, seu motionem abiacere. Et Concil. Sen. decret. 15. fidei dixit. Nec tamen tale sit huiusmodi transiens Dei auxilium, cui resisti non possit, & hoc docet esse necessarium, ut libero arbitrio non praedictet, ergo senserunt Patres horum Conciliorum ad libertatem actus non fuisse iudicium rationis, sed impediri posse per motionem aliquam ex parte ipsius voluntatis. Potest etiam sic induci Chrysof. homil. 42. ad Popul. Nos has non praueit voluntates, seu nostram terminet libertatem. Vbi non negat praueientem gratiam, ut postea videbimus, sed efficientiam ita praueientem voluntatem, ut illam determinet necessario, & ex modo illo loquendi constat sensisse Chrysostomum non esse impossibile Deo praueire illo modo voluntatem, sed ob convenientem prouidentiam non id facere. Sic etiam dixit Damascenus lib. 2. de Fide cap. 30. non praedestinare Deum seu praedestinare illa, quae in nobis sunt, quia nec visum (ait) admitti vult, nec virtute vim affert, vique necessitatem inferendo, ubi quidem negat Deum inferre hanc necessitatem, non quia non possit, sed quia non est consentanea prouidentia, ita enim de praedestinatione necessitante exposuit illum locum D. Thomas 1. p. q. 23. art. 1. ad 1.

Præterea Hieronymus epist. 146. ad Damasum de fil. prodig. sic exponit de Deo homini mentis propriae libertatem, ut viuet non ex imperio Dei, sed obsequio suo, id est, non ex necessitate, sed ex voluntate, ubi per imperium Dei non intelligit legem, vel præceptum moraliter impositum, si enim & falsa esset prior propositio negans, & inepta expositio subiuncta, quia tale præceptum non infert necessitatem, nec excludit libertatem. Loquitur ergo Hieronymus.

Pars I.

mus de illo absoluto imperio omnipotentiae Dei, quod ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Sentit ergo posse Deum hoc imperio voluntatem necessitare, non tamen facere, ut virtus haberet locum, sicut statim subiungit. Est etiam optimum Augustini testimonium lib. 1. de Lib. arb. c. 11. & lib. 2. cap. 1. Vbi ait, naturam illam, quae hominis mentem excellit, non cogere, id est, necessitare voluntatem hominis ad libidinem; non quia non habeat potestatem illam cogendi, sed quia iusta est, inferiorem autem naturam propter infirmitatem, & impotentiam non posse voluntatem hominis seruam libidinis facere. Ergo sentit Augustinus non deesse in Deo potentiam ad necessitandam voluntatem.

Tercio probatur assertio ratione fundata in omnipotentia Dei, & in sententia Augustini in Enchirid. cap. 98. dicentis posse Deum, quia omnipotens est, mutare voluntatem hominis, quando voluerit, & ubi voluerit: nam ad eandem omnipotentiam spectat posse illam mutare, quomodo voluerit, si in modo nulla appareat implicatio contradictionis; ergo non solum potest mutare voluntatem, seruando eius libertatem, sed etiam necessitando illam, & liberum usum impediendo. Probatur hæc vltima consequentia, quia nulla maior repugnantia in vno, quam in altero modo inuenitur. Imo difficilius videtur voluntatem mutare efficaciter, salua eius libertate, quam eam necessitando: quia in priori modo oportet in eadem actione coniungere potestatem non agendi cum infallibilitate agendi, quod videtur difficile: in modo autem posteriori cessat illa difficultas, quia si motio inducit necessitatem, consequenter habebit infallibilem effectum. Aliunde vero ex parte ipsius voluntatis creatæ nulla est specialis repugnantia, quia hec habeat duplicem potestatem, agendi scilicet, & non agendi, potest per omnipotentiam Dei secundum alteram sui operari, & secundum alteram impediri, ne suammet operationem possit suspendere, tunc autem operatio erit necessaria, & non libera quoad exercitium, quia libertas in operatione non est libertas actus, vel modus intrinsecus eius, sed est denominatio à potestate agendi, & non agendi, vique ad vtrumque expedita, seu non impedita, ergo tunc actus carebit tali denominatione & consequenter erit necessarius: neque in eo, quod Deus impedit vsum illius potestatis in voluntate creatæ, aliqua repugnantia cogitari, vel inferri potest. Quia cum omnis potestas cause secundæ sit subdita potestati cause primæ, facile potest per illam impediri, ne suamet potestate utatur, & oppositum videri multum derogare omnipotentiae Dei, & eius eminentiae super omnem potestatem creatam. Vnde hac ratione potest efficacissime impedire, ne voluntas velit, negando illi suum concursum, & consequenter necessitando illam ad non volendum; ergo etiam potest impedire vsum potestatis ad suspendendum actum, & sic illam necessitare ad agendum.

Quarto hoc possumus euidentius ostendere respondendo fundamentis aliarum opinionum, quod longe facilius est in priori, quam in posteriori sententia. Nam prior supponit posse Deum motione sua praueire vsum humanæ libertatis ita efficaciter, ac physice praedeterminare voluntatem hominis, ut non possit voluntas illi resistere: ex quo principio ad hominem conuincere possumus, posse etiam necessitare. Primo, quia illud ipsum praedeterminare illo modo est necessitare, ut communiter sentiunt Doctores huius temporis impugnantes Caluinum: tamen quia hoc negant auctores illius sententiae, & de illo est specialis controuersia tractanda fuit lib. 5. ideo nunc hanc probationem omittimus. Secundo igitur ad hominem argumentor: nam voluntas stante iudicio integro intellectus prius natura, quam determinetur à Deo ad vnum volendum, est de se indeterminata, & indifferens ad plura, & nihilominus dicitur.

B

citur

132
Ratione
probat

147
Solutio
argumento-
rum conclusi-
ua probatur

citur p[re]determinari à Deo, simulque sub illa determinatione retinere suam indifferentem potestatem ad suspendendum actum, quantum est ex se; ergo eadem ratione non repugnat, quamvis voluntas, stante iudicio intellectus, de se sit libera, nihilominus impediri omnino ab usu libertatis, & necessitati ad vnum. Probat[ur] consequentia, quia nulla est maior repugnantia, quod facillè ostendimus discurrendo per singulas probationes illius sententia.

15. Prima supponit nouam, & defectuosam definitionem actionis liberæ, scilicet, vt sit actio à voluntate elicit[ur] circa obiectum per iudicium rationis indifferens propositum. Nullus enim, quod ego viderim, ante Dominum Bannez illam definitionem liberæ actionis tradidit. Nam de ipsa potentia in optimo sensu dici potest voluntatem esse liberam, quia operari potest cum indifferentia integri iudicii rationis, quod erit verum, etiam si voluntas necessitetur stante simili iudicio, quia ipsa de se potens est ad operandum cum dominio circa tale obiectum, etiam si hic, & nunc impediatur. Inde verò non sequitur talem potentiam nunquam posse impediri ab usu libero circa obiectum indicatum de se indifferens, quia cum obiectum sic indicatum non necessitet voluntatem, potest aliunde voluntas superari, & extrinseca necessitas illi imponi, vt ostensum est. Loquendo autem de actu, de quo argumentum procedit, nego definitionem actus voluntatis liberi esse, vt sit actus voluntatis cum iudicio rationis indifferente elicitus. Nam licet hoc sit necessarium non sufficit, quia illud iudicium est origo libertatis in actu voluntatis, ergo non est ipsa formalis libertas ipsius actus. Antecedens est Diui Thomæ i. p. q. 83. & receptum in eius schola, vnde neque ab illis auctoribus negatur. Consequentia verò probatur primo, quia radix alicuius forme non est ipsamet forma: nam idem non est radix sui ipsius. Secundò, quia in illo iudicio duo possunt considerari, scilicet actus, & obiectum eius, ex quib. actus non est formaliter liber, sed naturalis prout antecedit voluntatem; ergo non potest esse forma denominans liberum actum voluntatis. Obiectum autem illius iudicii licet secundum se sit indifferens, non tamen esse potest forma, à qua ipsum velle humanum denominetur liberum, quia formalis libertas non est proprietas obiecti, sed est intrinseca proprietas hominis operantis voluntati inherens; ergo præter indifferentiam obiecti, quæ supponitur vt fundamentum libertatis, requiritur intrinseca indifferentia ipsius potestatis, & per habitudinem ad illam actus proximè denominatur indifferens, seu liber.

16. Vnde etiam de diuina voluntate dixit D. Thomas in 2. d. 25. q. 1. art. 1. ad 1. in Deo seruari liberum arbitrium, quia eius voluntas neque est natura sua determinata ad bona extra se, nec determinatur ab alio, sed à se. Sic ergo in voluntate creata ad libertatem actus non sufficit indifferentia obiecti, nisi potentia ipsa habens plenum dominium sui actus cum integra, & proxima potestate indifferente motum suum agere sinatur: sicut de causis secundis generatim dixit August. 7. de ciuit. c. 30. & de libertate ad peccandum lib. 22. c. 1. & in Enchirid. c. 95. & 96. Nam hoc ad suauem, & ordinariam providentiam Dei spectat. Inde verò non sequitur, stante tali iudicio rationis Deum necessariò sinere voluntatem operari, prout velit, potest enim non sinere, sed ita illam impedire, vt vnum tantum possit, & hoc est illam necessitare. Peccat ergo argumentum illud nō distinguendo duplicem necessitatē, vnam ab intrinseco, aliam ab extrinseco; argumentum enim probat actum à voluntate elicitum cum indifferentia iudicii non esse necessarium ab intrinseco, ac subinde fore liberum, nisi ab extrinseco necessitas inferatur voluntati; hanc verò inferri non posse illo argumento non probatur.

In quo per-
cet. i. Argu-
mentum.

17. Solutio se-
cundi.

Ad secundum, quod illa necessitas non sit absoluta, sed ex suppositione, respondetur in primis, illa duo

non semper repugnare, nam si suppositio antecedit omnem usum libertatis, & ex illa sequatur necessitas cum impotentia simpliciter resistendi, illa duo non repugnant simul, sed est necessitas absoluta, etiam si sit ex suppositione, non enim dicitur necessitas absoluta, quia nihil supponit, imò nulla est necessitas in creaturis, quæ causam aliquam non supponat, vnde oriatur: & ipsa necessitas, quæ est in amore beatifico, est ex suppositione visionis Dei, & necessitas, quæ est in motibus gratiæ excitantis, supponit talem cognitionis modum, vel efficaciam virtutis diuine ita animum mouentis. Ergo necessitas non dicitur absoluta, quia nulla sui causam supponat, sed quia talis est, vt excludat potestatem resistendi, præueniendo omnino liberum usum. Quod si fortasse nomine necessitatis absolute intelligatur necessitas ab intrinseco ex innata determinatione potentia ad vnum, sic falsum est solam hanc necessitatem absolutam repugnare libertati quantum ad usum eius, quia etiam necessitas ab extrinseco immixta illi repugnat: non enim est minor necessitas, quæ ab extrinseco inferatur sine potestate resistendi, quam sit interna, imò illa prior ultra necessitatem aliquid de violentia participat. Quid enim prodest voluntati habere potestatem ad vtrumlibet cum interna indifferentia, si in facto ipso non finitur vti integra sua facultate, sed ad vnum ab extrinseco ita necessitatur, vt non possit resistere, nec suo actui dominari?

Ad tertium de obiecto cognito respondetur, vt voluntas necessitetur à Deo, non oportere, vt ipsa velit necessitari, sed solum quod necessitetur, vt velit, sicut quando voluntas liberè vult, non oportet, vt modum ipsum liberè operandi directè velit, sed vt in actu exercito liberè velit. Vnde fieri potest, vt quis liberè velit, & id ignoret, imò erret credens non liberè operari, vt hæretici errant. Et similiter è conuerso potest quis à Deo necessitari ad volendum, ipso neque sciente, neque volente, sed solum directè volendo obiectum propositum, & idè nihil refert, quod obiectum non supponatur cognitum, vel indicatum necessarium. Neque propterea voluntas feretur in incognitum, quia nō fertur in necessitatem actus, vel obiecti, sed in eius bonitatem. Neque etiam indifferentia cognita in obiecto obstat potestati necessitati actus ab extrinseca motione proveniente, quia licet sit indifferens iudicium obiecti cogniti, per efficaciam extrinseci agentis impeditur voluntas, ne actum circa tale obiectum suspendere possit, tendèdo necessariò in bonitatem obiecti, nihil curando de indifferentia eius.

Potest et hoc ad hominem confirmari, & retorqueri argumentum contra dictos auctores: nam ipsi dicunt, stante indifferentia iudicii, & indeterminatione innata voluntatis, voluntatem prædeterminari absolute prædeterminatione ad vnum, contra quod idem fieri potest argumentum, quia voluntas non fertur, nisi in bonum cognitum; ergo non potest prædeterminari, nisi bonum illud indicatum sit vt determinatè amandum; ergo quandiu iudicium est indifferens ex parte obiecti, id est, proponens obiectum vt aptum eligi, vel respui, non potest voluntas ad vnam partem prædeterminari; ergo erit impossibile, mediante illo iudicio, voluntatem tendere in illud bonum ex prædeterminatione: est enim eadem forma argumenti, & eadem ratio, neque immerito, quia illa prædeterminatio nō est, nisi vera necessitas. Nec possunt illi aliter respondere, nisi negando consequentiā, quia prædeterminatio non provenit ab obiecto, sed aliunde, neque oportet cognosci ab eo, qui prædeterminatur; idem ergo nos de necessitate dicimus.

Ad quartum respondet Bonauent. in 2. d. 25. art. 1. q. 5. & ibi alij communiter, licet voluntas ex necessitate fiat de nolente, vel de non volente volens, non correspondet absolute loquendo, quia eo ipso, quod fit volens, iam non violenter fertur, sed voluntariè: quod simpliciter verum est. Nihilominus tamen illam et necessitas, quare-

Quæ sit nō
cessitas ab-
soluta.

18. Respon-
sio
tertij.

19. Retorquē-
tur argumē-
tum

20. Bonauent.
tate fiat de nolente, vel de non volente volens, non co-
respondet
gi absolute loquendo, quia eo ipso, quod fit volens, ad 4.
iam non violenter fertur, sed voluntariè: quod simplici-
ter verum est. Nihilominus tamen illam et necessitas, quare-

CAPVT V.

Quibus modis possit Deus facere, vt voluntas necessario velut obiectum actuali iudicio rationis indifferenter propositum.

quatenus praternaturalis est, videtur esse aliqua ex parte violenta, quia priuatur voluntas naturali dominio, quod habet in suum actum, & impeditur, ne vt possit naturali potestate suspendendi illum. Sicut etiam, si Deus illam necessitaret ad non volendum, negando illi concursum, vim quandam illi inferret, negando illi, quod secundum naturam ordinem debitum est, contra naturalem illius inclinationem. An vero illa vis dicenda sit coactio, quia non est contra appetitum elicitem, & an sit dicenda violentia, quia fit a Deo, cui creatura subiicitur secundum potentiam obedientialem? quæstiones sunt tantum de modo loquendi, & præsentis instituto nihil inferunt, & ideo illas omitto in 1. 2. q. 6. art. 4. vbi tractari solent. Solumque aduerto, huiusmodi necessitatem solere à Patribus per verbum cogendi explicari, vel quia non est aliud verbum latinum, quo proprius effectus iste explicetur, vel quia illa necessitas, nisi adhibendo vim aliquam inferri non potest.

Ad quintum respondeo negando consequentiam, primo, quia potentia non libera in actu primo non potest fieri in se libera, & ideo non potest illi conferri, vt liberè operetur: nam actualis operatio libera essentialiter pendet à potentia formaliter libera, quoniam actualis libertas solum consistit in actus emanatione à potentia formaliter libera, & denominatione ab illa. E contrario vero potentia de se libera retinens suam libertatem in actu primo, potest habere plures actus necessarios propter conditionem obiecti, vel propter impedimentum ex defectu deliberationis, & ideo sine repugnantia potest necessitari, quia per hoc non mutatur natura eius, sed tantum impeditur, ne secundum suam integram potestatem operetur. Deinde explicatur hoc amplius, quia operatio, vt liberè eliciatur, duas conditiones essentialiter requirit, vna est, vt sit per se voluntaria, quia alias non posset potentia de se indifferens per illam determinari ad agendum, vt lib. 3. dicam. Altera est, vt feratur in obiectum cognitum cum indifferetia rationis. Hinc ergo fit, vt inferiores potentie non possint eleuari ad liberè operandum, quia feruntur in obiectum, vel omnino non cognitum, vt potentie merè naturales, vel non cognitum per rationem, vt potentie sensitivæ, vel quia actiones earum non sunt per se voluntariæ, vt reperitur etiam in intellectu. E contrario vero illæ duæ conditiones licet ex parte causæ secundæ sufficiant, oportet, vt potentia ipsa finatur connaturali modo operari potest tamen in illo modo impediri, & ex hac parte non repugnat necessitari.

Vnde facile responderetur ad testimonia Augustini, & Bernardi, illi enim loquuntur de voluntate secundum se, & secundum naturam suam spectata, secundum quam indifferens est in suis operationibus, ex qua indifferetia denominata est voluntas, quia quod vult, eligit, & operatur, si facultas ad sit. Et in hoc sensu de ipsa potentia dicitur illud, *aut voluntas non est, aut libera dicenda est*. De actu vero non potest id dici, nisi per antonomasiam, quatenus nomine voluntatis significatur etiam voluntaria, ac libera determinatio, & electio, quæ nomine etiam consensus proprie significatur. Generalius autem loquendo, non est dubium, quin possit esse volitio, & voluntaria motio, quantum non sit libera, vt patet in amore Dei erga se ipsum, vel videntium ipsum, & in affectibus indeliberatis in hac vita elictis, qui veri actus voluntatis, & necessarij sunt: sicut ergo in his non repugnat interna necessitas cum voluntario, ita etiam potest esse necessitas ab extrinseco proveniens, cooperante tamen voluntate, à qua habet actus, vt sit intrinsecè voluntarius, & consequenter vera voluntas. Ad D. Thomam responderetur, in illis locis assignare radice libertatis, non tamen dicere id satis esse ad libertatem formalem actus, nec dicere non posse hominem impediri, ne cum tali iudicio libere velit, sed necessario. Neque ex illo principio id sequitur.

Pars I.

In hoc capite de posteriori sententia in præcedenti capite relata dicendum est, eiusque fundamento est satisfaciendum. In quo rectè sumebatur duos tantum esse modos, quibus hæc necessitas possit à Deo immitti voluntati. Vnus est per antecedentem mutationem factam in voluntate, distinctam realiter ab ipso actu amandi, seu volendi, quæ ita voluntas impellatur in suum actum, vt necessariò illum eliciat. Alter est, si Deus per se ipsum immediatè faciat voluntatem necessariò velle, non per aliquid præuium distinctum ab ipso velle, sed per actionem ipsam imbibitam in ipso velle, quæ, vt est à Deo, habet rationem auxilij, seu concursus simultanei cooperantis cum ipsa voluntate. Ultra hos autem duos modos non potest alius cogitari, quia, præter antecedentem, & comitantem motionem, solum potest dari aliqua motio subsequens ad operationem voluntatis; hæc autem siue subsequatur tempore, siue tantum natura, non datur propter actum, quæ supponit, sed propter alium posteriorem effectum, quia talis motio subsequens iam supponit actum factum, & consequenter etiam supponit illum liberè factum, si nulla alia mutatio præcesserit, quæ voluntatem necessitauerit. Ergo per motionem subsequentem non potest voluntas necessitari ad productionem sui actus. Dico autem ad productionem, quia licet actus liberè sit productus, poterit per subsequentem motionem voluntas necessitari ad perseverandum in tali actu, tamen iam illa motio erit præcedens, vel comitans ad ipsam continuationem actus, & ita necessitas nunquam nisi ex antecedente, vel comitante mutatione provenire potest. Vtrumque autem modum istorum impugnabimus, pro contraria sententia argumentando, Scotus vero in 4. d. 49. q. 6. §. Dico ergo, significat priorem modum necessitadi voluntatem per aliquid illi impressum, quod non subdatur in vltimè voluntati, esse contra libertatem eius, *quia ipsa* (inquit) *non esset voluntas, nisi esset causa prior respectu habitus sui, & ita nata vii suo habitus, & determinaret illum, &c.* Alterum autem modum admittit esse possibilem, quia non est contrarium potentia libera, quod impediatur ab actione, vel determinetur à causa prior se, cuiusmodi est voluntas diuina. Nos autem credimus, vtrumque modum esse Deo possibilem, quia neuter sufficienter ostenditur impossibilis, quod satis est, vt dicamus per diuinam omnipotentiam fieri posse.

Primo ergo dicimus probabile esse posse Deum imprimere aliquid voluntati distinctum realiter ab actu volendi, necessitans illam ad volendum obiectum, etiam si per iudicium rationis, vt ex se indifferens propositum sit. Hanc conclusionem in re ipsa (vt nobis videtur) admittunt auctores prioris sententia, capite superiori tractatæ, licet verbum necessitandi catholicè negent. Fatentur enim posse Deum imprimere talem motionem præuiam voluntati, quæ illius potestati non subiaceat, quantum ad vsum, sed potius illam sibi subiciat, & obsequentem faciat, ita vt non possit voluntas illi impressioni resistere, nec se continere, quin velit, stante tali impressione, seu præuia motione, & nihilominus negant hanc esse necessitatem (vt sic rem explicem) voluntatis, sed vocant illam prædeterminationem. Nos tamen inter hæc duo nescimus distinguere, quod infra in lib. 3. & 5. la 82. ad 1. & 87. tractandum est, & ideo dicimus auctores illos in re ipsa admittere, quod in hac conclusionem nos intendimus, nimirum, possibilem esse præmotionem illam, licet in assertionem quoad verbum necessitandi non consentiant. Alij præterea Doctores, qui negant dari de facto

1. Dno modi necessitatis secundæ sententia.

2. assertio.

Aluar. dis. 82. ad 1. & 87.

B 2

de facto